

(str. 114). Při té příležitosti si také všímá vlastních jmen, určujících přímo vlastnost hlavní osoby. — Historickými postavami se autorka zabývá i v dalším, zejména rozbořem dvojakosti jejich charakteru, totiž skutečného a scénického.

Formálnímu rozboru je věnována šestá kapitola, v níž autorka rozebírá stavbu a jazyk komedií. Čtenáři, který Aristofanovo dílo nezná, bude mnohdy zatěžko udělat si názornou představu bez příkladů, např. při tvoření komických složenin (str. 150).

Střední a nové komedii jsou věnovány poslední dvě kapitoly. Odborníka z nich zaujme zvláště podrobný rozbor střední komedie, poněkud zkrátka je podán přehled komedie nové, který se soustřeďuje zejména na Menandra.

Kniha Leverové není sdostatek vyvážena. Zejména nové komedii mělo být věnováno více místa. Při rozboru Aristofanova umění chybí srovnání s dílem jeho předchůdců a současníků. Je zajímavé, že se tu ani jménem nesetkáváme s Eupolidovými Démy.

Autorčin svěží styl a její nadšení pro věc získají řecké komedii jistě další zájemce.

Radislav Hošek

Erik Wistrand, Horace's Ninth Epode and Its Historical Background (Studia Graeca et Latina Gothoburgensia VIII). Göteborg, Erlander 1958. Stran 61.

Švédský klasický filolog E. Wistrand se zabývá v této své nepřilíh rozsáhlé práci studiem historického pozadí Horatiovy Deváté epody. Hned v úvodu si klade otázku, kterou se obírali již mnozí badatelé před ním a která je pro správné pochopení uvedené Horatiovy básně velmi důležitá: Byla napsána Devátá epoda v Římě, ve chvílích prvního nadšení nad zprávami o vítězství u Actia, k němuž došlo 2. září r. 31 př. n. l., nebo přímo ve válečném poli, kde byli Horatius přímo s Maecenatem členy Octavianovy družiny?

W. nejdříve uvádí dvě protichůdné názory nejvýznamnějších badatelů zabývajících se touto otázkou. Tak Bücheler, soudě podle interpretace slova *nausea* (v. 35 epody) přichází k závěru, že Maecenas a Horatius byli na lodi Octavianova loďstva. Naproti tomu Fraenkel odmítá tento výklad a uvádí, že výraz *nausea* je možno chápat i jako „nevolnost z nadměrného pití“. S tímto vysvětlením by souhlasil i Wistrand. Vyslovuje však své pochybnosti o Fraenkelově přesvědčení, že Maecenas (a tedy i Horatius) byl v době bitvy u Actia v Římě jako Octavianův zástupce, a poukazuje v této souvislosti i na nostalgické zabarvení začátku epody. Aby důkladně vyvrátil Fraenkelovo tvrzení, probírá W. nejprve zprávy starověkých historiků, o něž se Fraenkel ve svých vývodech opírá. Jde o údaje, které jsou obsaženy u Velleia Patercula II 84—88, u Livia v perióse knihy CXXXIII, ve Suetoniově Životopise Augusta 19, u Diona Cassia LI 3nn. a u Appiana IV 50 a které se týkají — až na Diona Cassia — spiknutí M. Lepida proti Augustovi. Podle W. neplyne z Velleia Patercula a z jeho zprávy o Maecenatovi jako potlačiteli Lepidova spiknutí, že Maecenas musel být v době bitvy u Actia v Římě. Tento autor totiž, a podobně i Suetonius, klade Lepidovo spiknutí až do doby bojů o Alexandrii, tj. až do období po bitvě u Actia; stejně i Livius se zmiňuje o povstání Lepidově až v souvislosti s Octavianovým triumfem. Z Diona Cassia, který hovoří o Maecenatových zákrocích v Římě proti nespokojeným veteránům, pak přímo vysvětluje, že Maecenas byl v samotné bitvě ještě přítomen. Zásadně se nesrovnává se zprávami uvedených čtyř autorů jen svědectví Appianovo. Podle něho „obvinil Maecenas syna Lepidova z úkladů proti Caesarovi... chlapce tedy Maecenas poslal do Actia k Caesarovi“. W. je sám nakloněn tomu, nepřikládat víru této Appianově zprávě, a ukazuje i na několika jiných případech, že Appianos směřoval častěji pojmy bojů u Actia a o Alexandrii. Těm, kteří by snad přece jen uznávali do všech podrobností správnost Appianova svědectví, připomíná, že ani ono samo nepřináší pádný důkaz pro podporu Fraenkelova tvrzení. Konsul Balbinus, o kterém se u Appiana v této souvislosti hovoří, nemůže být podle W. totožný s konsulem M. Titiem, úřadujícím přes léto

r. 31, nýbrž spíše s Cn. Pompeiem, který nastoupil úřad až v říjnu, a v té době mohl být již Maecenas skutečně zpět v Itálii. Ještě vhodnější se však W-ovi zdá spojovat osobu Balbinovu s konsulem L. Saeniem, který úřadoval poslední dva měsíce v r. 30 př. n. l. Tím by se tedy posunulo Lepidovo spiknutí až do tohoto roku. Proti námitkám, že přítomnost Maecenata jako Octavianova zástupce byla v Římě v době bitvy důležitější než po jejím vítězném konci a že se zdá málo pravděpodobné, že by Maecenas dlel nejprve s Octavianem na válečném tažení a potom se z něho vracel do Říma, uvádí W. i některé jiné případy, kdy došlo k obdobným situacím (po Octavianově střetnutí se Sextem Pompeiem u Velie v r. 36 a u Tauromenia v r. 35). Z tohoto všeho dochází tedy W. k závěru, že rozbor uvedených historických pramenů neposkytuje spolehlivé vodítko, které by mohlo určit, kde a kdy napsal Horatius svou Devátou epodu.

Proto zkoumá W. v druhé části své práce samotný text epody. Na základě rozboru prvních desíti veršů, začínajících Horatiovým povzdechem, který prozrazuje, že válka není ještě skončena, považuje autor za pravděpodobnější, že báseň byla napsána před bitvou u Actia. Verše 11—16 popisují potupný osud římských vojáků, sloužících pro Kleopatru, a W. z nich usuzuje, že musely být složeny ještě před útokem egyptské královny. Předmětem mnohých sporů byly již dříve verše 17—29 a W. je pokládá za výklad válečných operací, předcházejících bitvě. Celkem málo místa je věnováno dalším šesti veršům (v. 21—26), neboť ty zřejmě nemají pro W-ovu argumentaci zvláštní význam. O to více se však autor zabývá verši 27—32. Klade si otázku, zda Horatiův popis Antoniova útěku musí vsuktku znamenat, že báseň byla napsána až po bitvě. I když by některé výrazy, zvláště přítomní „fertur incerto mari“, ukazovaly na to, že útek Antoniův již nastal, upozorňuje W., že tu mohlo jít buď o vzrušenou básnickou anticipaci věcí budoucích, anebo i o projev klamného Horatiova přesvědčení o Antoniově útěku, které snad bylo vyvoláno pověstmi šířícími se po Octavianově táboře. U posledních šesti veršů básně (v. 33—38) se autor soustřeďuje na výklad výrazu *nausea*. W. se zde sice spíše kloní k tomu, že tu Horatius naráží na skutečnou mořskou nemoc, nechce však z toho na rozdíl od Büchelera vyvozovat, že Horatius musel být na lodi (nesrovnávalo by se to s huc ve v. 17).

Textovým rozbohem přichází tedy W. k závěru, že Devátá epoda byla napsána přímo ve válce s Antoniem, a to před rozhodující bitvou u Actia, ale již po prvních srážkách, tj. v posledních dnech srpnových r. 31 př. n. l., patrně v Octavianově táboře. Odráží napjatou atmosféru, jež vládla mezi Oktavianovými přívrženci bezprostředně před bitvou, která rozhodla o jejich osudu a o dalších osudech Říma. V závěru své knihy podává pak autor charakteristiku Horatiovy osobnosti v jeho vztahu k Maecenatovi a nenechává bez povšimnutí ani projevy jistého nesouladu mezi oběma osobami. K práci je nakonec připojeno pět krátkých přídavek, v nichž W. rozvádí některé detailní argumenty obsažené ve vlastním výkladu: I. — význam lat. plqpf.; II. — L. Saenius Balbinus, consul suffectus (listopad—prosinec r. 30 př. n. l.); III. — jeden typ anakolutu; IV. — „profetický“ přěsens v latině; V. — Horatiův názor na válku mezi Antoniem a Kleopatrou ve srovnání s názory jiných autorů.

Celá práce se vyznačuje systematickostí postupu a jasností argumentace. Autor se neustále pokouší vyrovnávat se všemi případnými námitkami, zachází v tom však místy tak daleko, že až příliš podřizuje posuzování těchto námitek své vlastní koncepci o místě a čase sepsání Horatiovy Deváté epody. V každém případě je mu však nutno přiznat, že svým spiskem skutečně otfásl názorem, že Horatius složil tuto epodu až po bitvě u Actia.

Dagmar Hajdová